

4. pro zkoumání nadzemního vedení telegrafického a telefonického;
5. pro zkoušení elektrických vlastností kabelů a pro místní určování vad jejich;

6. kromě toho jsou instrukce pro telefonické mechaniky, montéry, dozorce nad vedením atd.

XVII. Právní otázky.

Jako telegrafem, lze i telefonem učiniti a přijati právoplatný projev; jest otázka, zda telefonickým stykem zakládá se smlouva mezi přítomnými či mezi nepřítomnými. Smlouvy mezi přítomnými předpokládají, že smluvníci jsou bezprostředně u sebe. Při rozmluvě telefonické dělí hovořící sice místní vzdálenost, leč effektivně, co do podstaty, lze označiti rozmluvu takovou za vyjednávání od úst k ústům. I lze tudíž smlouvy telefonicky uzavřené počítati ke smlouvám mezi přítomnými.

Nelze dále — jako i při telegrafickém styku — všeobecně stanoviti, kdo práv jest za poškozující sdělení, pokud se týká, za věcné zneužití telefonu, a proto i tu rozhodnutí ponecháno jest volnému uvážení soudcovu.

XVIII. Reformy.

Záhodným bylo by snížení telefonické poplatky a vybírati poplatky jednotné. Za použití telefonu meziměstského platí se: ve Francii 50 cent. za každých 100 km. vzdálenosti, ve Velké Británii 3 pence za každých 20 angl. mil, 6 pencí za 20—40 angl. mil, za každých dalších 40 mil nebo část této vzdálenosti 6 pencí. Dalším požadavkem se činí, aby v každém poštovním místě zařízena byla aspoň jedna telegrafní stanice s dopravou telefonickou. Bylo by si přáti v zájmu rozvoje styku telefonického, aby zevšeobecněla brzy soustava van Rysselberghesova, dle níž by bylo možno spojení telegrafického současně použití k telefonování. V Belgii alespoň opatřena celá telegrafická síť zařízením projektovaným od elektrotechnika van Rysselberghesa.

XIX. Telefon ve službách soudů.

V hlavních městech země a v sídle vrchních soudů zemských povinny jsou soudy přistoupeni ke styku telefonickému; je-li v určité budově spojeno více soudů, musí být aspoň jeden soud připojen k telefonickému pospoj. Všechny ostatní soudy smí se připojiti jen s přivolením presidenta vrchního soudu zemského. Telefonu používati se má co nejvíce, aby nemusili se vysílati poslové nebo písemně objednávky činiti; telefonem zvána býti může strana k podání vysvětlení různých, k informačnímu výslechu, k rozmluvě o odstranění formálních závad podání a jinaká pozvání se mohou činiti před soud nebo do soudní kanceláře, ač-li není předepsáno vlastní doručení. Strany a advokáti mohou rovněž dotazovati se soudu telefonicky nebo sdělení činiti, která přednésti jest v soudní kanceláři nebo svědčiti mají některému výkonnému orgánu. Osoba ustanovená k řízení styku telefonického musí se vyznati u vedení; povinností její jest sprostředkovati rozmluvy a činiti si o tom potřebné záznamy. Používání telefonu obmezovati se má pravidelně na styk místní; do jiných míst smí se zprávy zasílati telefonicky jen pro ten případ, že věc jest nanejvýš nutná a naléhavá (§ 100 nového jedn. ř. pro soudy).

Telegraf.

I. Pojem a význam.

Telegrafem prostředkuje se doprava zpráv s použitím zvláštních znaků a zvláštního písma. To, co se takto do dálky píše, slove telegram;

někde užívají k tomu též názvu »depeše« z francouzského »dépêche«, kteréžto slovo značí však ve frančtině i některé předměty dopravy poštovní. Z důvodu toho zamítla telegrafní konference v Petrohradě konaná (1876) slovo »dépêche télégraphique« a stanovila jednodušší označení »telegram«.

II. Dějiny.

Počátky telegrafu sahají až do starověku.

1. Nejstarší telegraf jest optický. Zprávy přepravovaly se s místa na místo ohněm rozdělaným po výšinách — ve dne kouřem, v noci září světelnou; jakýmsi zdokonalením tohoto způsobu byl telegraf pochodňový. Pro lodi na moři užívalo se za dne (jako podnes) signálů vlajkových.

2. Telegraf elektromagnetický. K telegrafování použito později elektřiny třením buzené, kteráž vedena byla nepřerušeně 24 dráty, kterýmž odpovídalo 24 písmen. Nejznámější pokusy toho druhu jsou Lesageovy (v Ženěvě); tento způsob telegrafování byl povahy místní (ježto elektřina třením vzbuzená neměla žádoucí stálosti a ježto výsledky byly málo zdatné).

3. Teprve objevením galvanické elektřiny (galvanismu 1789 od Galvaniho a Volty) a elektromagnetismu (1819) dánským profesorem Oerstedtem vzešel v rozvoji telegrafu netušený obrat. V Německu podařilo se učencům Gaussovi a Webrovi společným studiem zaříditi elektromagnetický telegraf mezi hvězdárnou a fysikálním kabinetem university v Göttingách. Na popud Webrův pokusil se prof. Steinheil v Mnichově aparát celý zjednodušiti a upravití jej k vyrozumívání dle určitých značek; již r. 1836 podařilo se Steinheilovi přeměnití (jehlový) aparát v elektromagnetický psací aparát. R. 1838 objevil prof. Steinheil pozemní vedení, resp. možnost vésti zemí proud galvanický, čímž ušetřeno bylo poloviny drátu k vedení proudu jinak potřebného, tudíž ušetřeno téměř $\frac{1}{3}$ nákladů zařizovacích. První elektromagnetický aparát na delší vzdálenost upotřebitelný zhotovil mechanik Bain v Edinburgu. Bainův zvonkový elektromagnetický aparát změněn byl Morse (Američanem) aparátem novým, který lze pohodlněji ovládati a který honosí se větší silou a vydatností. Morsův telegraf produkuje totiž tečky a čárky jakožto telegrafické značky; body a čárky tyto v různém počtu a sledu představují písmena, čísla a jiné znaky. Vsunutím přenosných zařízení (automatickým zařízením k přenášení značek) lze přímo ve styk uvéstí aparátem tímto kterákoli vzdálená dvě města. Tento Morsův aparát dochází té doby upotřebení na celé zeměkouli. Vedle Morsova aparátu vyniká zvláště aparát Hughes ův, ba namnoze jej i předčí; pokusy s Hughesovým aparátem r. 1860 a 1861 ve Francii konané byly tak skvělé, že aparát tento byl r. 1861 ve Francii oficielně zaveden. Po Francii uchopily se zařízení tohoto i jiné státy, tak r. 1867 Rakousko-Uhersko, a telegrafní konference vídeňská (1868) přijala vedle Morsova aparátu aparát Hughesův k rozvětvení korespondence s rozličnými státy přináležejícími k světovému spolku telegrafnímu za druhý (mezinárodní) aparát.

R. 1874 podařilo se francouzskému telegrafnímu úředníku Bandotovi sestrojiti multiplikační tiskový aparát, z něhož za necelých deset let vytvořeno mistrné dílo mechanické (ve své zlepšené formě byl aparát Bandotův vystaven r. 1883 na elektrické výstavě vídeňské). Dle systému Bandotova lze spojití najednou 2, 4, 6 až 8 aparátů a tím způsobem současně odeslati i přijmouti 2, 4, 6 až 8 telegramů.

III. Telegrafní vedení jest nadzemní (neboli vzduchové) a vedení spodní t. j. pod povrchem (země, vody). Nadzemní vedení zřizuje se v určité výši nad zemí, vedení spodní klade se naproti tomu pod zemí nebo pod vodu, a proto různí se opět vedení podzemní a podmořské, jakkoli i vedení říční namnoze zavedeno jest.

1. Vedení nadzemní záleží z kovového drátu, kterýž napjat jest ve vzduchu z jedné stanice do druhé a podepřen jest sloupy tím způsobem, že jest drát izolován a nedotýká se tudíž nijakého předmětu a tím za vlhkého počasí zabráněno jest tomu, aby vlhkem vzešlo trvalé spojení vodivé mezi drátem a zemí.

2. První myšlenku podzemního vedení konstatovati lze r. 1774. R. 1837 navrhl Morse, aby se vodivý drát vložil do železných rour; leč nepodařilo se drát úplně izolovati. R. 1846 doporučoval dělostřelecký poručík Siemens klejinu perčovou (guttaperču) za dobrý isolační materiál pro dráty. Uspokojivé pokusy přiměly Německo, Rakousko, Sasko, Dánsko a Rusko k tomu, že klejinou perčovou vodivý drát izolován. Leč brzy hatily se pokusy dále konané, ježto objevily se rozličné nepříznivé vlastnosti klejiny perčové, jež dříve známy nebyly. Opětovnými pokusy docílono však příznivých výsledků a položena značná podzemní vedení (podzemní kabel). A tak přivedeny byly některé státy na myšlenku zřídit telegrafy podzemní.

3. Podmořská telegrafická vedení. Původcem myšlenky podmořského vedení označován jest všeobecně proslulý fysik Salva z Barcelony. První skutečné spojení pod vodou podařilo se prý Dr. O'Shangesymu poblíže Kalkuty; r. 1840 předložil Wheastone plán spojení Doveru s Calais, 1845 dával Morse popud k podmořskému spojení Severní Ameriky a Evropy. Na základě vzpomenutého plánu a konaných pokusů podařilo se r. 1849 Angličanu Walkerovi dávati telegrafické zprávy po podmořském spojení na vzdálenost více než 2 mil. Výsledky těmito povzbuzen odhodlal se J. Brett podmořskou cestou spojit Calais a Dover. Dne 28. srpna 1850 ponořen byl telegrafní drát 6 něm. mil dlouhý, $2\frac{1}{2}$ mm. široký a obalem klejiny perčové opatřený šťastně do moře, takže lze r. 1850 pokládati rovněž za rok založení podmořského telegrafu. R. 1852 spojena byla Anglie a Skotsko s Irskem, Finsko se Seelandem a Jutskem, Anglie s Belgií a Nizozemskem, 1854 Seeland se Švédskem, Itálie a Sardinie s Korsikou. R. 1858 podařilo se Američanu C. Fieldovi spojit Ameriku s Evropou (Anglií) podmořským vedením. Leč nevyzkoušeno dříve dno mořské, vydatnost kabelu povolovala a nastala pro nepříznivé vlastnosti mořského dna četná přerušení, ba 1. září 1858 vypověděl kabel službu úplně. Zdarem korunován byl pozdější pokus Fieldův r. 1865 a docílono trvalého spojení mezi Irskem a Novým Fundlandem. I přikročeno po té k novým, velkolepým podnikům podmořského telegrafního spojení, takže dnes položeny jsou téměř ve všech mořích, vyjímaje moře jižní a tichý oceán, telegrafické kabely.

4. Telegrafická baterie. Baterií rozumí se několik prvků spolu spojených. Když byly zavedeny Morsovy telegrafní aparáty, použito k pohonu telegrafických aparátů malých prvků Danielových (zinku, mědi, skalice modré, vody s kyselinou) pro proud do dálky, naproti tomu pro proud místní použito prvků Smeeových (zinek, stříbro-platina, rozředěná kyselina sírová). Článek Smeeův byl však záhy úplně odstraněn a zaveden pro proud

místní článek Danielův, skládající se z velkých desek prvků v článku tom zastoupených.

5. **Telegrafní stanice.** Jsou státní a železniční stanice telegrafní. V novější době zařizovány jsou na stanicích telegrafních i telefony a připojují se k určitému poštovnímu úřadu.

IV. Zavedení telegrafu v Rakousku.

V Rakousku zaveden byl telegraf r. 1846 podél severní dráhy císaře Ferdinanda a použito aparátu Bainova. Na základě nejv. kabin. listu ze dne 16. ledna 1847 stran zřizování telegrafů počalo se veřejně ve služebních věcech používati telegrafu mezi Vídní a Brnem. Morsův aparát vyzkoušen v Rakousku 1849 a r. 1851 zaveden; aparát Hughesův došel pak upotřebení u nás r. 1867. O zavedení systému Baudotova v Rakousku se právě pracuje.

1. Regál telegrafní.

Otázku, zda telegraf přináležeti má k podnikům státem provozovaným, či ponechati se má v rukou soukromníků, řeší nabytá zkušenost ve prospěch státu; i jest té doby telegraf věcí, resp. regálem státu patřícím; regál telegrafní zahrnuje v sobě výhradné právo státu telegrafy zřizovati, provozovati a spravovati. V Rakousku nabyt platnosti regál telegrafní nejv. kab. listem ze dne 16. února 1847, v němž se nařizuje, že bez předchozího osobního dovolení císaře samého nemá býti dopuštěno ani jednotlivci ani společnosti zakládati telegraf. Přestoupení tohoto nejvyššího nařízení má za následek, že veškery přípravy ku zřízení telegrafu učiněné a postavené aparáty zničiti musí podnikatel sám nebo tak učiní státní správa na jeho účet.

Státní telegraf určen byl původně jen k prostředkování zpráv státních a teprve dnem 15. února 1850 otevřen byl i korespondenci soukromé. Tím stal se telegraf ústavem veřejným a tvoří nyní veřejný jednotný dopravní ústav státní. Rozvojem železnic jevila se potřeba sáhnouti k telegrafu jakožto nezbytnému prostředku k zabezpečení dopravy železniční; i bylo správám drah přiznáno právo zřizovati k dopravním účelům svým telegrafy a povolávati k obsluze aparátů telegrafických zvláštní orgány. Státní správa zajistila si trvání svého práva výsostního tím, že si vyhradila ve příčině telegrafů železničních všeobšíhlý vliv a kontrolu (rozk. min. obch. ze dne 10. října 1876 č. 4464).

Po nejvyšším rozhodnutí ze dne 26. března 1863 povoleno dále jiným soukromým podnikům (jako: továrnám, hotelům a pod.) zaříditi si telegraf na základě zvláštní koncesse udělované ministerstvem obchodu za jistých normálních podmínek vyhovujících dotýčným správním úřadům. Smlouvou uzavřenou ve Vídni dne 2. prosince 1894 mezi ministerstvem obchodu a vídeňskou soukromou telegrafní společností převedeno na stát vlastnictví celé telegrafní sítě, kterouž společnost ona na základě koncesse ze dne 3. dubna 1869 a ze dne 3. června 1881 ve Vídni a okolí zřídila, počítaje v to zásobu zařizovací, rezervní materiál, aparáty a jich součástky, pracovní náčiní a nástroje (čl. I. cit. úmluvy), naproti tomu zavázal se stát jmenované společnosti zaplatiti paušální odškodnění v obnosu 4 milionů zlatých ve 20 annuitách. Úmluva tato došla schválení zákonem ze dne 20. května 1895 týkajícím se sestátnění telegrafů (a telefonů) vídeňské soukromé telegrafní společnosti (ř. z. z r. 1895 č. 76; věst. pošt. a telegr. 1895 č. 57 str. 270). Podobně stanoví i v Uhrách § 1 zákona o telegrafech

(a telefonech) ze dne 8. srpna 1885, že zřizování a provozování telegrafní (i telefonní), jakož i jiné podniky elektrické vyhrazeny jsou státu, že však udělena býti může i koncesse, je-li dosti učiněno podmínkám v zákoně vytyčeným.

2. Právní poměry telegrafní. Provozováním, pokud se týká, používáním telegrafu zakládají se právní poměry mezi dotyčnou správou a obecnstvem, resp. stranami. Správa telegrafní povinna jest o to pečovati, aby zařízení telegrafické konalo úplnou úlohu a účel svůj, dále o to, aby zabráněno bylo jakékoli přerušení, pokud se týká, ihned odstraněno bylo, dále pečovati o dostatečný počet drátů, o dobrou jakost drátů a tyčí pro případ vichřic, bouří, vánic atd.

Pro posouzení právních poměrů při telegrafování v obvodu tuzemska rozhodny jsou telegrafní řád ze dne 16. července 1873 (věst. tel. z r. 1873 č. 15 str. 57 a násl.) a na základě tohoto řádu vydané nařízení min. obchodu; pro styk s cizími státy platnost mají mezinárodní úmluvy a smlouvy. Řád telegrafní obsahuje zákonná ustanovení o používání veřejných telegrafů. U vzájemném vnitřním styku mezi Rakouskem a Uhrami odnáší se na zařízení telegrafická jen potud společný vliv, pokud běží o položení telegrafu pro veřejnou dopravu mezi oběma polovinami říše a pokud jedná se o ustanovení dotyčných tarifů a předpisů dopravních, pokud se týká, o zřízení telegrafického spojení mezi jednou polovinou říše a cizozemskem, kterážto spojení vždy dlužno pokládati za linii státního telegrafu (srov. čl. XIV. úmluvy mezi rak. min. obchodu a uher. minist. pro veřejné práce a styk dopr. ze dne 30. června týkající se služby poštovní a telegrafní u vzájemném styku Rakouska-Uherska, věst. pošt. a tel. z r. 1888 č. 63 str. 265).

V. Mezinárodní základní smlouvou telegrafní jest té doby telegrafní smlouva petrohradská ze dne 10.—22. července 1875 (ř. z. z roku 1876 č. 82; věst. tel. z roku 1876 č. 15). Smlouva tato nabyla působnosti 1. lednem 1876 (místo mezinárodní telegrafní smlouvy pařížské ze dne 5.—17. května 1865) a potrvá v platnosti po dobu neurčitou a pro případ výpovědi v platnosti zůstává ještě rok počítaje ode dne, kdy výpověď dána byla. K této mezinárodní smlouvě petrohradské přistoupily doposud téměř veškeré státy všech dílů světa a také většina soukromých podniků telegrafních (společností). Základní ustanovení smlouvy petrohradské jsou tato:

1. Pravidlem má každý právo korrespondovati prostřednictvím mezinárodního telegrafického spojení (čl. I.).

2. Státy smlouvou činící vyhrazují si však právo zameziti dopravu každého soukromého telegramu, kterýž by bezpečnost státu ohrožoval nebo v rozporu byl se zákony zemskými, s veřejným řádem a mravností (čl. 7).

3. Každé vládě vyhrazeno jest dále právo na neurčitý čas zastaviti mezinárodní službu telegrafní, uzná-li toho potřebu, buď vůbec nebo jen na určitých liniích a pro určitý druh korespondencí, při čemž povinna jest ihned o tom uvědomiti vládu ve smlouvě účastněnou (čl. 8).

4. Strany smluvní zavazují se vzájem podniknouti veškerá opatření žádoucí k zajištění tajemství telegramů a řádné jich dopravy (čl. 2).

5. Státy ve smlouvě účastněné nepřejaly nižádné zodpovědnosti co do mezinárodní služby telegrafní (čl. 3).

6. Pro mezinárodní tarify vytčeny tyto zásady: jednotným má býti poplatek (taxa) za veškery telegramy, které vystřídají se toutéž cestou mezi telegrafními ústavy dvou států smlouvu uzavřevších. V Evropě může býti jeden a týž stát co do používání jednotného poplatku rozdělen na nejvýš ve dvě území. Frank jest mincovní jednotka při sdělení mezinárodních sazeb. Na základě vydaného řádu (reglementu) vytčeno 12 tabulek mezinárodních sazeb, resp. tax (tabulky sazeb, resp. tax). Tabulka tax *A.* vypočítává taxy pro dopravu telegrafickou v Evropě, tabulka tax *B.* udává taxy pro mimoevropskou dopravu telegrafickou atd.

7. Ustanovení citované smlouvy petrohradské doplněna byla zvláštním řádem (reglementem), kterýmž hlavně se označují bližší ustanovení o sazbách při mezinárodní dopravě telegrafické.

8. Veškeré státy přistouпивší k mezinárodní smlouvě petrohradské tvoří co do telegrafních podniků mezinárodní telegrafní spolek, pokud se týká, mezinárodní telegrafní unii, jejíž organizace odpovídá organizaci světového spolku poštovního (viz čl. Poštovníctví). Správním úřadem (ústředním orgánem) unie telegrafní jest mezinárodní telegrafická kancelář (úřadovna) v Bernu. Úkolem jejím jest vyřizovati běžné záležitosti unie telegrafní, sbíratí veškeré zprávy týkající se mezinárodního telegrafického styku, sestavovati a uveřejňovati zprávy ty, odůvodňovati návrhy na změnu sazeb a služebního řádu, oznámení činiti o smluvených změnách a vůbec zabývati se všemi otázkami a podnikati veškery práce, jimiž pověřena jest úřadovna v zájmu mezinárodního styku telegrafického.

VI. V Rakousku v platnosti jsou kromě této mezinárodní smlouvy ještě zvláštní telegrafní úmluvy s některými evropskými státy. Takovéto zvláštní úmluvy upravují v rámci všeobecného telegrafního spolku (unie) užší vztahy služby telegrafické mezi jednotlivými členy spolku toho, jakož i vztahy podobné mezi členy a správami nemajícími ve spolku účastenství. Stanoví se tu jmenovitě taxy (poplatky) za korespondenci vyměněnou mezi telegrafními stanicemi kontrahujících stran, dále vytčen rozvrh tax těchto, srážky za taxy obě strany odškodňující, bezplatnou dopravu telegramů mezi státy smlouvou zavázanými a pod.

VII. Smlouvy o telegrafu železničním.

Aby se upravily právní poměry mezi státní správou a společnostmi železničními, pokud jde o zřizování, udržování a používání telegrafů potřebných k účelům dopravy železniční, učiněny byly zvláštní smlouvy o telegrafech železničních; zásadní ustanovení smluv těchto jsou:

1. Společnost dráhy má právo zřídití si ve všech nádražích a na všech zastávkách dopravní telegrafické kanceláře.

2. Společnost dráhy oprávněna jest použiti pro kancelář tu nebo k sdělování signálů po trati libovolného aparátu.

3. Jestliže by se někdy přerušilo telegrafické spojení státní, musí správa dopravy železniční veškery státní telegramy převzítí k dopravě zdarma; naproti tomu zajišťuje se společnosti dráhy, že v případném přerušení (železničního) vedení telegrafického ústavy státní (telegrafické) dopraví rovněž bezplatně telegramy dráhy dotyčné atd.

VIII. Smlouvy o zasílání telegrafního materiálu, rekvizit atd. uzavřela dále státní správa telegrafů se severní drahou císaře Ferdinanda (smlouva ze dne 25. dubna 1864), s jižní drahou (smlouva ze

dne 18. května 1867), s c. k. priv. drahou ústecko-teplickou (smlouva ze dne 15. května 1867).

IX. Trestní právo.

Dalekosáhlý význam styku telegrafického žádá nezbytně toho, aby u veřejném zájmu předpisy trestního práva zajištěno bylo nerušené používání zařízení tohoto; dotýcnými předpisy chrániti se má regální právo státu příslušející, tajemství telegrafní (pokud se týká telefonní), případné nároky na náhradu škod způsobených na příslušenství telegrafním atd. Na ochranu podmořského kabelu uzavřena mezi zástupci čelnějších států Evropy a Ameriky mezinárodní smlouva v Paříži dne 14. března 1884; podmořské spojení toto požívá ochrany mezinárodní.

X. Ustanovení podrobná.

1. Telegramy. Telegramy jsou:

a) státní t. j. takové telegramy, které pochodí od panovníka, ministrů, vrchních velitelů moci pozemní a námořské, od diplomatických nebo konsulárních jednatelů vlád smlouvy súčasnných, jakož i odpovědi na tyto telegramy. Státní telegramy požívají při dopravě přednosti před ostatními telegramy.

b) Telegramy služební záležitosti z vlastních služebních telegramů a ze služebních návštěví (zpráv); vlastní telegramy služební zasílají se telegrafními zprávami kontrahujících států a týkají se buď mezinárodní služby telegrafní nebo předmětů veřejně interesujících. Služební návštěví vyměňují si telegrafní úřady pokud jde o službu pohraniční nebo dopravní a neobsahují návštěví tato ani adresy ani podpisu.

c) Telegramy soukromé t. j. korespondence stran zasílané telegraficky.

2. Telegramy mohou být sdělány v řeči veřejně užívané nebo v řeči tajné; v tomto případě možno sdělati telegram v řeči úmluvou stanovené nebo v šifrách. Řeči veřejně užívanou rozumí se řeč, která dává určitý smysl v jedné nebo několika řečech připuštěných pro mezinárodní telegrafické korespondování. Řeč úmluvou stanovená skládá se ze slov, z nichž každé má samostatný svůj význam, která však ani v jedné ani v několika řečech k telegrafické korespondenci připuštěných netvoří srozumitelných vět. Šifrovanou řeči rozumí se skupiny nebo pořadí čísel majících tajný význam. Telegramy státní a služební sdělati lze v každém případě řeči tajnou. Soukromé telegramy tajnou řeči sdělané smí se však vyměnit jen mezi takovými dvěma státy, které dopouštějí tento způsob korespondence.

3. Telegramy zvláštními jsou: naléhavé telegramy soukromé, telegramy se zaplacenou odpovědí, telegramy s výhradou kolace, telegramy podávané s výhradou oznámení o přijetí telegramu, telegramy, jež dodatečně se zaslati mají k žádosti odesílatelově neb adresátově, telegramy množitelné, telegramy semaforické, telegramy, jež doručiti jest otevřené a k vlastním rukoum, telegramy opravné, telegramy, jimiž se poukazují peníze, telegramy kolku podrobené.

4. Dle adresy doručiti dlužno telegramy buďto do příbytku adresátova nebo jen poste restante, resp. bureau nebo télégraphe restante.

5. Je-li na telegramu udáno »poštou«, sluší odevzdati telegram poště jako vyplacený dopis a nemá tím vzejítí nijaká výloha ani odesílateli ani příjemci. Je-li připojena poznámka »poštou doporučeno« (rekomando-

váno) = P R, má se telegram odevzdati poště jako doporučený dopis. Telegramy značkou touto opatřené (P R) podléhají zvláštnímu poštovnému, jež v dopravě mezi rakouskými, uherskými a bosensko-hercegovinskými stanicemi činí 15 kr., v ostatních pak případech 25 kr.

6. Má-li adresát telefonické spojení se stanicí návěstní a žádá-li za to sám neb odesílatel, může mu býti telegram doručen telefonicky.

7. Telegram kolacionovaný: Odesílatel telegramu oprávněn jest žádati, aby byl telegram srovnán, kolacionován t. j. úplně opětován. Taxa kolační činí čtvrtinu taxy zaplacené za obyčejný telegram téže délky a pro tutéž dopravní trať.

8. Telegram s výhradou oznámení přijetí telegramu. Odesílatel telegramu oprávněn jest žádati, aby mu hned po doručení telegramu oznámeno bylo datum a doba, kdy telegram jeho druhé straně byl doručen. Je-li nutno určitý telegram dopravit na místo určení jeho poštou, musí se ve vzpomenutém oznámení označiti den a hodina, kdy odevzdán byl telegram službě poštovní.

9. Telegramy zmnožitelné: Každý může zaslati určitý telegram buďto několika adresátům buď v téže osadě, buď v různých osadách, ležících však v doručovacím okrese téhož telegrafního úřadu, nebo může zaslati telegram takový témuž adresátovi do více bytů v téže osadě, ať již se pak dále doručiti musí telegram poštou nebo zvláštním poslem nebo nikoli. Zmnožitelný telegram podléhá stejnému poplatku jako jednoduchý telegram, zaplatiti se však musí zmnožovací poplatek; poplatek tento vypočítá se dle počtu adresátů; počet adresátů násobí se 25 kr. (50 cent.), ač-li telegram nemá více než 100 slov. Je-li více než 100 slov, zvyšuje se tento poplatek pro každou serii (řadu) nebo zlomek serie o 100 slovech o 25 kr. Při výpočtu tomto přihlíží se k celkovému počtu slov textu, podpisu a adresy, kdežto taxa za každý opis vyšetřuje se zvlášť.

10. Co do použití tax a určitých pravidel stykových, podléhá telegram buďto řízení evropskému, buďto řízení mimoevropskému. Evropské řízení zabírá veškerý země evropské, Alžír, Tunis, kavkazské Rusko, asijské Turecko, Senegal, pobřežní části Maroka a ostatní území mimo Evropu ležící, jež označena byla dotýčnými správami za dobrovolné účastníky tohoto řízení. Řízení mimoevropské vztahuje se na všechny ostatní země v předcházejícím neuvedené. Vše, co napíše odesílatel pro svého korespondenta (pro stranu druhou), postihuje taxa a dle toho sluší též stanoviti počet slov. Taxa nepostihuje znaménka rozdělovací, apostrofy, čárky spojovací, telegrafická jich doprava jest však obligatorní jen ve styku evropském. Pomlčky oddělující v textu jen různá slova a skupiny telegramu, nedopravují se ani netaxují. Podškrtnutí slova a t. d., vložky, úvozovky a t. d. počítají se ve všech řečech za jedno slovo. Číslo psané číslicemi počítati jest za tolik slov, kolik je skupin číslic po pěti, a k tomu jedno slovo za přebytek. I v dopravě evropské i v dopravě mimoevropské počítají se slova o 15 písmenách a čísla o 5 číslicích za jediné slovo.

Z dopravy vyloučeny jsou soukromé telegramy, jichž obsah ohrožuje bezpečnost státu nebo příčí se zemským zákonům, veřejnému pořádku nebo mravnosti (ř. tel. § 11, věst. tel. z r. 1873, str. 62). Vyloučí-li se z dopravy nějaký telegram, oznam to ihned přijímací úřad podateli. Rozhodnutí o přípustnosti obsahu určitého telegramu přísluší v první stolici

přednostům úřadů přijímacích (neb jich zástupcům), ve druhé stolici ředitelství pošt a telegrafů v dotyčném okrese a v poslední stolici ministerstvu obchodu (věst. tel. z r. 1893 § 2. lit. b, str. 3).

XI. Novoty zavedené ve styku telegrafním.

Na základě usnesení mezinárodní telegrafní konference konané v Pešti r. 1896 nastoupily 1. červencem 1897 ve službě telegrafní v celém území telegrafní unie (jak co do dopravy vnitřní, tak i co do dopravy zahraniční) tyto novoty:

1. Telegrafujícímu obecnstvu volno při sdělávání telegramů užití různých udání, pokud se týká, konvenčních znaků; pomůcky tyto odpovídají různým druhům telegramů a různým způsobům doručení, podle toho, jak strana přání projeví a toho či onoho znaku použije.

2. V témže soukromém telegramu použití možno na příště vedle sebe řeči obyčejně užívané, řeči smluvené a šifer.

3. Taxy zaplacené za kterýkoliv druh opravných telegramů (po případě jen části jich počítané dle slov) nahradí se v celém obvodu telegrafní unie bez rozdílu, zda původní telegram jest obyčejný nebo kolační, tehdy, jestliže dotyčná služební návěští taxou postižená zaviněna byla chybami ve službě telegrafní.

4. Ku přání odesílatele nebo adresáta mohou být dodatečně zasílány telegramy překračující dosah evropského řízení taxovního; leč odesílatel takového dodatečného telegramu nemůže pro žádný případ napřed zaplatiti odpověď na tento telegram ani žádati, aby mu oznámeno bylo, že a kdy telegram doručen byl. Ostatně oprávněna jest osoba dodatečně telegrafující sama zaplatiti poplatek za dodatečné zaslání, pokud jen má býti zaslán tento telegram na jedno místo, a nežádá, aby dopraven byl na místa jiná. Poplatek, který sraziti jest z taxy v tom případě, že podaný telegram vezme se zpět nebo zdrží se prve, než byl zaslán, snížen jest na 10 kr.

5. Lhůta, ve které musí býti evropský telegram doručen, sice by nezbytno bylo zaň poskytnouti plnou náhradu pro opožděné dodání, obmezena jest nyní z 48 hodin na 24 hodin a lhůta 48 hodin platí na příště jen při dopravě zeměmi, které nenáleží sice k Evropě, avšak řídí se evropským řízením taxovním. Pro dopravu mimoevropskou stanovena jest lhůta tato na 144 hodin (6×24).

6. Pro obvod evropského řízení taxovního rozšířena jest nyní reklamční lhůta z 2 měsíců na 3 měsíce počítaje ode dne podání telegramu, a výjimečně vyšetřovány býti mohou i reklamace takové, kde sice není nároku na náhradu, za to však jedná se o nepřístojnost nějakou nebo o nové poklesky služební.

7. I pro mimoevropské řízení taxovní zavádí se maximální délka slov jednoduchých v řízení evropském dosud platící, totiž připouští se rovněž slovo o 15 písmenách nebo číslo o 5 číslicích za jednoduché slovo.

8. V obvodu platnosti řízení evropského, při kterém vybírá se jako dříve pouhá taxa dle počtu slov, sníženy byly příslušné sazby v celé řadě případů jmenovitě následkem slev, které poskytly súčasnně kabelové společnosti ze svých tax.

XII. Právní otázky v oboru telegrafu jsou četny i zajímavý. Zejména nastává otázka

1. má-li příjemce telegramu (fonogramu) právo na vydání telegramu (fonogramu);

2. lze-li telegraficky uzavřít smlouvu;

3. na čí nebezpečí telegramy se dopravují, pokud se týká, kdo povinen jest nésti škodu, která povstati může následkem zkomolení telegramu a pod.;

4. pokud účastněným stranám poskytnouti jest náhradu škody při zřizování telegrafu (telefonu) a pod.;

5. lze-li dopustiti se trestných činů na proudu elektrickém, resp. na telegrafu, a kterých?

ad 1. Dle některých spisovatelů má příjemce telegramu (fonogramu) obdobně jako příjemce zásilky poštovní právo na vydání telegramu (fonogramu), pokud se týká, přísluší mu právo žaloby na základě smluv ve prospěch třetích osob. Než disposiční právo s telegramem podaným (fonogramem) až do té chvíle, kdy vydán jest příjemci, přináleží odesílateli a příjemce nabývá práva toho teprve tou chvílí, kdy telegram přijal.

ad 2. Telegraficky (telefonicky) lze podati a přijati resp. založiti různá právní prohlášení (k př. příkaz, nabídku, objednávku), jakož i sprostředkovati cestou touto nejen nejjednodušší právní jednání občanského života, ale i nejdůležitější operace bursovní a obchodní vůbec. Náhledy rozcházejí se jen pokud jde o otázku, zda telegramem (fonogramem) zakládá se smlouva písemná, pokud se týká, zda telegramy (fonogramy) sluší pokládati za listiny. Dle náhledu některých spisovatelů nelze v telegramu (fonogramu) spatřovati nijaké listiny právní, nýbrž jen zápis telegrafního úředníka o telegrafických značkách, které ho z některé stanice došly. Avšak neslušelo by se upíratí povahu právoplatné listiny originálu telegramu podaného k dopravě úřadu telegrafnímu, pokud má průvodní moc právem žádanou, jmenovitě obsahuje-li podpis odesílatele nebo jeho právního zástupce.

Naproti tomu jeví se telegram přijatý ovšem jako kopie původního telegramu telegraficky sdělená a dle okolností více méně správná; za správnost kopie této neběře správa telegrafní zodpovědnosti. Německý říšský soud vyslovil se opětně, že telegram musí se považovati za listinu, kterou odesílatel sám psal používaje telegrafu.

ad 3. Telegraf (telefon) vydán jest vždy nebezpečí porušení, následkem čehož vzniká nejistota, pokud se týká, újma korespondenci. Telegramy mohou být dále zkomoleny, pozdě dodány nebo i se ztratiti. Téměř ve všech státech neběře na sebe správa telegrafů zodpovědnost resp. ručení za újmy nebo škody vzcházející z použití telegrafu, ani není práva za chyby nebo nedbalost, omyl nebo zadržené přijetí, vypravení a dodání telegramů (fonogramů). I vzchází další otázka, kdo tedy nésti má z účastníků naznačené škody, pokud se týká, zda ručí odesílatel či příjemce za následky toho, že telegram (fonogram) chybně, nesprávně neb opožděně byl opatřen. Pro případ tento nelze vytknouti pravidla všeobecně závazného a musí býti v konkrétním případě věc ponechána rozhodnutí soudu. Soudce má v každém jednotlivém případě v duchu všeobecných zásad rozhodovati o vině subjektivní přihlížeje ke všem okolnostem, zda-li tu vůbec vina je, a v kladném případě zjistiti, na čí straně. I může pak soudce tu odesílatele, tu příjemce určitého telegramu činiti zodpovědným za nastalou škodu.

ad 4. Telegraf vede vzduchem a mořem, soukromým vlastnictvím i vlastnictvím veřejným a četné dráty telegrafického vedení požadují pro sebe prostor vzduchový nad povrchem země (nad domy a pod.) i pod povrchem země. Práva tato jsou však zřetelem k obecnému dobru obmezena. Z tohoto veřejnoprávního důvodu jest pak vlastník povinen dovoliti, aby se telegrafické (telefonické) dráty sloužící veřejné potřebě vedly jeho půdou, aby zbudovati se mohly opory pro tyče telegrafní (telefoní), aby se na jeho pozemku vystavěti mohly zdi a jiná izolující zařízení. Nechtěl-li by vlastník pozemku k ústupkům těmto přivoliti, musilo by se státu přiznati právo k vyvlastnění. V Rakousku podala vláda v sezení poslanecké sněmovny dne 21. dubna 1896 osnovu zákona vedle zprávy motivů, kterážto osnova týkala se práv správy státní k veřejným statkům a k soukromému vlastnictví jí příslušejícím při zřizování a udržování telegrafů a telefonů.

ad 5. Není pochyby o tom, že spáchány býti mohou trestné činy zlomyslným poškozením a krádeží, zlomyslným porušením a pod. proudu elektrického, jakkoli tento není věcí hmotnou.

XIII. Požadavky na správu státní kladené.

Správa státní nesmí ničeho opomenouti v tom směru, aby jak pošta, tak telegraf a (telefon) zařízení a spravovány byly tím způsobem, aby to odpovídalo povaze národohospodářské instituce a úloze jeho jakožto eminentně důležitého prostředku dopravního. I má telegraf, pokud jen možno, nabýti všeobecné platnosti. K tomu by valně přispěly v první řadě mírné poplatky za dopravu telegramů (a fonogramů), aby i vrstvy méně zámožné použití mohly telegrafu (telefonu), a aby snad služby telegrafu neobmezovaly se na případy naprosté potřeby. V tom směru s celou přízní uvítati se musí usnesení budapeštského telegrafního kongressu z r. 1896, že totiž i v mimoevropské dopravě počítají se slova o 15 písmenách a číslo o 5 číslicích za jedno slovo, čímž značnou měrou zlacínělo zasílání telegramů kabelem. Novota tato platí od 1. července 1897.

XIV. Nové vynálezy.

1. Dle jistého angl. odborného časopisu vynalezl prof. Crehore, přednosta elektrického oddělení »Dortmouth College«, aparát, jenž umožňuje, že se může za 1 minutu telegrafovat 3000 slov, tolikéž slov přijati a je automaticky zapsati. Dle úsudku znalců jest idea Crehorova uskutečnitelná; za těch okolností dalo by se snadno mysliti, že by se na příště psaní nepasala, nýbrž zasílati mohla telegraficky s poměrně nepatrným nákladem.

2. Telegraf Marconiho »bez vedení«: Podstata tohoto nového zařízení jest asi tato: Na jednom bodě utvoří se zařízením střídavých proudů silné elektrické pole. Vlny elektrické rozcházejí se jako paprsky světelné všemi směry v okolním vzduchu a postupují se značnou rychlostí dále. Vlny tyto lze si představit jakožto záchvěvy určité látky, všechno pronikající, našemu oku však neviditelné. Podle toho, jestli se vlny takové tvoří, či vznik jich přeruší, dávají se do okolního vzduchu určité značky, které rozpoznávají se na jiném místě — na stanici, kde se zpráva přijímá, — tímto zařízením: Spojí-li se konce skleněné rourky naplněné železnými pilinami dráty se slabou baterií, nemůže povstati proud následkem neobyčejně značného odporu železných pilin. Objevilo se však, že podobná rourka skleněná zmírní náhle odpor svůj, jakmile vystavena jest vlivu elektrického světla. Dospějí-li elektrické vlny na prvním místě

vzbuzené a paprsky vzduchem k této skleněné rouře na přijímací stanici, povstane v drátech proud, kterýmž se v pohyb uvádí zvonek. I dáno tedy znamení, že někdo zamýšlí telegrafovat. Přerušil-li se pak elektrická záře na místě, kde se vzbuzuje, podržuje skleněná roura i se železnými pilinami slabý elektrický odpor. Nebylo by tudíž možno dáti nové znamení. Pohne-li se rourou zcela nepatrně jen nebo dotkne-li se jí kdo, vzrůstá její elektrický odpor měrou neobyčejnou. Zavede-li se místo zvonku — kterým se jen znamení dává — Morseův telegrafický aparát, lze znovu znamení dávat. Zasludou italského elektrotechnika Marconiho jest pak, že vynášel zařízení, jímž se po každém znamení roura skleněná doteku podrobí. Tím lze libovolně opět dávat za sebou znamení podle toho, zda-li se na původním místě přerušil elektrický proud t. j. možno jest vzduchem s místa na místo telegrafovat, aniž by obě místa byla drátem spojena. Pokusy učiněné v Anglii potkaly se s úplným zdarem, rovněž i pokusy ministerstva námořnictví v Římě.

3. Budiž podotknuto ještě, že zvláště v Americe k velkolepým podnikům těží se z vodní síly, které používá se k výrobě proudu elektrického.

XV. Telegrafický styk při soudech.

1. Písemná podání soudu telegraficky zaslaná musí být opětována ve formě jinak pro ně předepsané, jestliže zprávě telegrafické nedostávaly se podstatné zákonné náležitosti podání. Podpis strany nebo advokáta zprostředkovateli se může dodatečným stručným prohlášením písemným, že strana s obsahem depeše souhlasí, pokud se týká, zastupuje to, co v depeši udáno.

Listiny, jež jinak ihned k podání přiloženy býti mají, mohou se i s potřebnými opisy dodatečně soudu zaslati. Dlužno-li určité podání v několika exemplářích podati, musí se dodatečně exempláře ty soudu doručiti, ač-li již ve zprávě elektrické žádáno není, aby se opisy telegrafického podání vyhotovily na útraty strany samé; potřebný obnos k tomu musí se poukázati proti súčtování nebo složití nějakým plnomocníkem v kanceláři soudní, ač-li nejedná se o strany nebo o advokáty soudu dobře známé. Podání, jakož i veškerá udaná dodatečná sdělení, zásilky jakož i peníze zaslati se musí nejdéle do 3 dnů po vypršení lhůty, která stanovena jest pro dotyčné písemné podání; jinak dlužno, není-li lhůty takové, vše dodatečně zaslati do 3 dnů po dojití telegramu. Ve lhůty tyto započítá se i dny, po které poštou šla podání, sdělení a zásilky. Zamešká-li se vzpomenuť lhůta třídní, nesmí se k depeši dále zřetel bráti (§ 97 jedn. ř. pro soudy).

2. Předpis § 97 jedn. ř. nemá platnosti, jestliže strana nebo její plnomocník pro spor ustanovený bydlí v místě soudu, u něhož se má podání odevzdati, nebo v obvodu tohoto soudu nebo v obvodu nadřízeného sborového soudu I. instance. V případě tomto musí písemná podání soudu telegraficky zaslaná opětována býti ještě před vypršením lhůty stanovené ku pravidelnému podání k soudu, sice jinak se nesmí k depeši přihlížeti a podání pokládá se za opozděné (§ 98 jedn. ř.).

3. Soud použití má telegrafu, je-li potřebí zabrániti poškození služebních nebo důležitých soukromých zájmů rychlým dodáním zprávy, která by včasné nedošla jsouc podána poštou nebo svěřena poslovi. Za této podmínky lze z naléhavých důvodů ustanoviti nebo odročiti rok cestou telegrafickou a v řízení exekucním zaslati lze telegraficky vyrozumění

o tom, že následkem návrhů na zastavení nebo odložení exekuce nebo na základě rozhodnutí soudního nemá se přikročiti k výkonu exekuce, zejména že nemá se zřizovati nucená správa nebo že upustiti se má od výkonu dražby nebo vyklizení; nebo nastanou-li mezi stranami řízení exekučního změny, jež jsou vysoce závažny pro platnost celého řízení exekučního nebo pro jednotlivé realizační nebo dílčí úkony, nebo je-li toho potřebí, aby se předešlo nákladnému stěžování a zamotávání řízení. Útraty za takovéto telegrafické zprávy postihují strany.

4. K návrhu strany, která vzniklé tím útraty na se bře a vzdává se nároku na náhradu jich se strany odpůrce, možno i jinaká sdělení soudní telegraficky činiti.

5. Telegramy takové sdělány budtež s náležitou zřetelností, stručně a s opomenutím všech zdvořilůstek a všech ne nezbytných titulů, oslovení atd. Úřad odesílající dlužno jmenovati jen jednou při podpisu; místo podání a datum dlužno vynechatí (§ 99 jedn. ř.).

Testament viz Pořízení poslední.

Těleso knihovní.

Jednotlivá nemovitost nebo souhrn nemovitostí jako knihovní jednota sluje knihovním tělesem. Z pravidla (v Krajině vždy) obsahuje knihovní vložka toliko jedno knihovní těleso. Výjimkou může více knihovních těles nepatrné ceny v jedné vložce býti zapsáno v pozemkových knihách mimo zemské desky, náležejí-li témuž vlastníku a není-li obavy, že by z toho mohl vzejíti zmatek. Knihovním tělesem může býti každá nemovitost souvislý celek tvořící. Cesty nebo potoky nejsou souvislosti pozemků na závalu (§ 10. zák. ze dne 6. února 1869 č. 18. ř. z.); jednotlivé fysické části domu, jehož fysické dělení dle zákona pozůstává, jest pokládati až do jich spojení (min. nař. ze dne 27. prosince 1856 č. 1. ř. z. z r. 1857) za zvláštní knihovní tělesa; též může býti více nemovitostí spojeno v jedno knihovní těleso avšak jen tenkrát, náležejí-li témuž vlastníku, nelpí-li na nich různá břemena a nepozůstává-li žádné různosti ohledně omezení vlastnického práva, anebo odstraní-li se zároveň se spojením překážky jemu v cestě stojící (§ 5 zák. o. zakl. kn. poz.). Každé knihovní těleso tvoří celek. Objem jeho může býti změněn toliko knihovním odepsáním nebo připsáním jednotlivých nemovitostí nebo jejich částí. Jednota knihovního tělesa má za následek, že vlastnických práv na jednotlivých částech knihovního tělesa nabytí lze toliko dle ustanovení zák. ze dne 6. února 1869 č. 18 ř. z. (§ 11 kn. z.); rovněž zástavní právo jest možno toliko k celému knihovnímu tělesu, nebo je-li vlastnictví k témuž zapsáno pro více osob, ku podílu toho kterého spoluvlastníka; jednotlivé hmotné části knihovního tělesa však předmětem těchto práv býti nemohou (§ 13 kn. z.). Dle toho nelze provéstí rozdělení spoluvlastnictví na realitě tvořící jedno knihovní těleso tím způsobem, že by jedna část byla fysicky oddělena a druhá prodána (roz. ze dne 3. května 1888 č. 3901, sb. »Gl. U.« č. 12176); rovněž se nepřipouští žádost za zrušení společenství na části reality knihovně ještě neoddělené, tvořící s touto jediné knihovní těleso (roz. ze dne 7. dubna 1880 č. 1756, sb. »Gl. U.« č. 7924; o dražbě integrující části reality bez předchozího knihovního oddělení nemůže býti řeči (roz. ze dne 10. října 1878 č. 5874, sb. »Gl. U.« č. 7170); rovněž jest nepřipustnou dražba jednotlivých pozemků v knihovní vložce spojených nebo dokonce různými břemeny obtížených (roz. ze dne 26. října